

De rol van de bewoners: Wat wil de burger?

Voorzitter werkgroep: James van Lidth de Jeude, waarnemend burgemeester gemeente Almelo

Inleiding van Eddy van Steijn (Actiecomité Last in Zuid)

Eddy van Steijn onderscheidt twee soorten burgerparticipatie: als initiatief dan wel op basis van een besluit van het bestuur of als initiatief van de burger. De casus die hij behandelt, is een voorbeeld van een initiatief van de burger. Dit verklaart volgens hem waarom politiek en bestuur reageren zoals ze reageren. Hij behandelt alleen een negatief voorbeeld, omdat hij geen positief voorbeeld heeft kunnen vinden. Een andere inleider (Roy Roemaat) zal een positief voorbeeld behandelen. De casus betreft de overlast die burgers in Hengelo-Zuid ondervinden van een bedrijf op een industrieterrein. De reacties van politiek en bestuur op de acties van de burgers waren ontwijkend. Op vragen om concrete informatie, waarover de gemeente volgens de wet moet beschikken, heeft men nog steeds geen antwoord. Uit de casus concludeert hij dat de politiek en het bestuur in Hengelo zich niet aan de wet houden (Wob, Wro en Wmb), zich niet aan het eigen beleid houden (Hengelo Duurzaam), niet inhoudelijk op de zaak ingaan en de burgers afschepen. Wie is er niet professioneel?, vraagt hij zich af.

Zie voor een uitgebreide weergave van de inleiding van *Eddy van Steijn* de bijgevoegde presentatie.

Inleiding door Roy Roemaat (Stichting Wijkraad Berflo Es).

Als voorzitter van de Stichting Wijkraad Berflo Es houdt *Roy Roemaat* een positief verhaal over de rol van de gemeente Hengelo bij burgerparticipatie, namelijk bij een subsidieaanvraag richting het ministerie van VROM. Onderzoek wijst uit dat burgers graag meer betrokken willen worden bij het openbaar bestuur, zeker als het hun omgeving betreft, maar dat ze ook vaak teleurgesteld zijn over inspraakprocedures. De subsidieaanvraag betrof een aanvraag in het kader van het preventiebudget van de WWI. Het algemeen bestuur van de wijkraad is door de gemeente uitgenodigd om mee te werken aan de aanvraag. De aanvraag is aangepast aan de reactie van de wijkraad en mede ondertekend door de wijkraad. De wijkraad is ook lid van de stuurgroep en bewoners zitten in werkgroepen voor de uitvoering van verschillende projecten. Het gaat dus om de hoogste trap op de participatieladder: het meebeslissen. Burgers hebben in Hengelo dus zeker iets te vertellen, ook al snappen sommige ambtenaren het nog niet. Het is mogelijk samen een beter plan te maken.

Zie voor een uitgebreide weergave van de inleiding van *Roy Roemaat* de bijgevoegde presentatie.

Inleiding door Jurriaan Knol (Stichting Ziel Hengelo)

Jurriaan Knol is bestuurskundig adviseur en secretaris van de Stichting Ziel die als doel heeft in Hengelo het evenwicht te bevorderen tussen enerzijds het behoud en herstel van historische elementen en structuren en anderzijds de behoefte aan vernieuwing. De stichting tracht dit doel te bereiken door alle legale en constructieve wegen te bewandelen die dat kunnen beïnvloeden zoals het adviseren van politici, maar ook ludieke acties. De stichting probeert een positief gevoel op te roepen en onderneemt liever geen juridische acties. Jurriaan Knol bespreekt een positieve en een negatieve ervaring met de gemeente Hengelo. De negatieve ervaring betreft de inspraak bij de Lange Wemen. Daarbij is niet of nauwelijks gereageerd op de inspraakreactie van de stichting en zijn toezeggingen tot op heden niet nagekomen. De positieve ervaring betreft de Trefpuntbijeenkomsten met presentaties en discussies: een laagdrempelige manier van contact tussen wethouders, raadsleden, ambtenaren en burgers. Deze kennisuitwisseling leverde al snel een oplossing op over de schade aan sloopwerkzaamheden rond een ziekenhuis en een toezegging van de wethouder dat een beek, na afhandeling van deze schade, alsnog zou worden opengelegd. Tot besluit behandelt Jurriaan verschillende adviezen naar aanleiding van deze ervaringen.

Zie voor een uitgebreide weergave van de inleiding van *Jurriaan Knol* de bijgevoegde presentatie.

Coreferaat door Ringo Ossewaarde (Universiteit Twente)

Ringo Ossewaarde is universitair docent sociologie. Hij ziet andere verwachtingen bij de burgers waaraan de overheid niet kan voldoen. De cultuur en structuur van de overheid staan op gespannen voet met burgerparticipatie. Burgerparticipatie wordt veel genoemd als tegenhanger van verzorging. Bij verzorging past een bureaucratische organisatie. Burgerparticipatie is dan gedoemd te mislukken. Daarvoor is namelijk een andere organisatie en bestuurscultuur nodig: een postbureaucratie waarin

de nadruk ligt op ondersteuning (zie de WMO), op subsidiariteit, onzekerheid, dynamiek en innovatie. De ziel, het hart van burgerparticipatie is morele informaliteit. Bij inspraakprocedures gaat het juist om insluiting in de bureaucratische organisatie, om een juridische procedure, dus om formaliteit. Een andere cultuur benadrukt democratische discussie, is antitechnocratisch, gebruikt informele organisatievormen (ateliers, brainstormsessies, trefpunten) en informele deugden (empathie, luisteren).

Bij burgerparticipatie gaat het vaak om protest van dwarsliggers tegen bureaucratische besluitvorming. Het heeft kenmerken van vrijheid en zelfbestuur en neigt soms naar geweld. Daar staat het beeld van de burgers als partner van de gemeente tegenover. Dat heeft het gevaar in zich van de burger als onbetaalde ambtenaar. Professionaliteit in bureaucratische organisaties leidt tot bureaucratistisch falen. Daarom is voor burgerparticipatie een professionaliteit in niet-bureaucratische zin nodig. Er is een lange tijd nodig om dit soort competenties te ontwikkelen. Dit levert een dilemma op, omdat het in de praktijk gaat om insluiting van burgerparticipatie (een machtsstrijd). Hij besluit met een positieve noot. Burgerparticipatie heeft vooral een kans bij het samen maken, waarbij sprake is van een esthetische dimensie. Dan is het mogelijk om een nieuwe bestuurlijke realiteit te creëren.

Discussie

James van Lidth de Jeude vraagt de zaal eerst om primaire reacties. Daarna kunnen we conclusies trekken. Het valt *Lex Casteelen* van de vereniging Landelijk Samenwerkingsverband Aandachtswijken (LSA) op dat vooral bestaande organisaties zich gaan bemoeien met de politiek. Hij mist in de discussie de groep die buiten de participatie wordt gehouden dat is een uitdaging. *James van Lidth de Jeude* verwijst naar de plenaire inleiding van Evelien Tonkens, die er op wees dat burgers wel willen meedoen als het gaat om hun leefomgeving en ontwikkelingen in de stad. Evelien Tonkens wees in haar inleiding ook op het onvermogen tot geciviliseerd redetwisten. Waarom lukt het de ene keer wel en de andere keer niet? *Eddy van Steijn* vindt dat het niet vaak lukt wanneer burgers de vinger op de zere plek van de gemeente leggen. *Roy Roemaat* zegt dat het vaak wel lukt als de gemeente zelf goede sier kan maken met de inbreng van burgers.

Hans Schreurs van Saxion Hogescholen vindt het onderscheid tussen inspraak en burgerparticipatie (dat is iets anders) verhelderend. *Jurriaan Knol* noemt als een ander goed voorbeeld het binnenstadsplan van de gemeente Almelo. Daarbij was er sprake van burgerparticipatie vanaf de eerste pennestreek. *James van Lidth de Jeude* verwijst hierbij naar het coreferaat van Ringo Ossewaarde: het gaat om de dynamiek, er is nog van alles mogelijk en dat maakt het gesprek gemakkelijk. Een vorm die ook verschilt van het burgerinitiatief is inspraak nieuwe stijl in de vorm van het inschakelen van mediators (gebeurt veel in de Verenigde Staten en door de politie).

Bas Denters (wetenschappelijk directeur van KISS) denkt dat het probleem in Hengelo ook was dat het gevecht tussen de gemeente en het actiecomité Last in Zuid in juridische termen is gevoerd. *Eddy van Steijn* zegt dat dit niet vanaf het begin zo was. De gemeente Hengelo had anders kunnen reageren door de gevraagde informatie te geven. Dat zou een basis zijn voor een gesprek over een gezamenlijk probleem. Hij zou niet weten wat het actiecomité zelf anders had kunnen doen. *James van Lidth de Jeude* vraagt daarop of er geen gesprek is geweest met het bedrijf dat de overlast veroorzaakt. Dat zou pas een echt burgerinitiatief zijn. Het antwoord van *Eddy van Steijn* is dat deze oplossing er nu wel is uitgekomen als klankbordgroep.

Arthur ten Have (raadsgriffier van de gemeente Zwolle) vindt dat het vooral te maken heeft met een goede communicatie. Burgers raken gefrustreerd doordat ze bepaalde dingen niet horen, wees eerlijk. Dit is wel in ontwikkeling, ambtenaren doen het steeds meer. *Edwin Broekman* (samen met Nico Beukema vormt hij het adviesbureau 'EN de Buurt') vindt dat ambtenaren ook moeten durven zeggen "ik weet het niet", en zich kwetsbaar durven opstellen bij lastige vragen. Wees kortom niet bang voor boze burgers.

Ter afronding van de bijeenkomst concludeert *James van Lidth de Jeude* dat het van belang is voor burgers en overheid om goed met elkaar in gesprek te komen. Daarvoor zijn enkele voorwaarden:

- Transparantie, kwetsbaarheid, het in elkaar verplaatsen.
- Informatie.
- Wederzijds vertrouwen.
- Onvoorspelbare dynamiek is mogelijk.

- In een vroeg stadium om de tafel komen.

Een probleem hierbij (dat je kunt ontleen aan de chaostheorie) is dat je procesafspraken maakt over een niet-lineair proces. In het geval van het bedrijf in Hengelo voelt de gemeente zich in een hoek gedrongen. Twee deelnemers aan de werkgroep noemen nog een aanvullende voorwaarde. *Jurriaan Kno!* noemt dat een ambtenaar een gevoel van veiligheid moet hebben. *Bas Denters* noemt het verbod op onverschilligheid (tegen juridificering).